

דף י'

אמר רבא, עדים שאמרו 'פלוני בא על נערה מאורסה והוזמו נהרגים בא על בת פלוני נהרגים ומשלמים שזממו להרוג את אותו פלוני. ואין משלמים עבור מה שרצו להפסיד את טובת הנאה של כתובתה, שהרי הם לא הזכירו את שם האשה ולמי הפסידו. ואם אמרו שבא על בתו של פלוני והוזמו, נהרגים¹⁵³ ומשלמים ממון. מפני שהוא ממון לזה, ונפשות לזה, ממון הכתובה לאב ונפשות לבועל ולה¹⁵⁴.

פלוני רבע השור והוזמו נהרגים רבע שורו של פלוני נהרגים ומשלמים השור', ולא הזכירו של מי השור והוזמו, נהרגים ואין משלמים, שלא יודעים של מי השור. ואם אמרו 'פלוני רבע את שורו של פלוני' והוזמו, נהרגים ומשלמים ממון. ממון לזה, לבעל השור, נפשות לזה, פלוני הרובע.

פלוני רבע שורי ואחר מצטרף עמו פלגין דבורא והשור נסקל הספק שיש בדבר זה, במי שאמר 'פלוני רבע שורי' ואחר מצטרף עמו. אותו פלוני ודאי נהרג על פי עדותם, האם גם השור נהרג על פי עדותם. האם אומרים אדם קרוב אצל ממונו, 'פלגין דבורא' להאמין לו על חברו ולא על השור. או שלא אומרים אדם קרוב אצל ממונו, כדי לחלק את דבורו. ואחרי כן רבא פשט את השאלה ואמר שלא אומרים אדם קרוב אצל ממונו כדי לחלק את דבורו, והשור נסקל¹⁵⁵.

אר"ה "ושפטום" ב' ואין ב"ד שקול אמר רב הונא, לומדים שדנים למלקות בשלשה מהכתוב : "כִּי יִהְיֶה רֵיב בֵּין אֲנָשִׁים וְכוּ' וְשָׁפְטוּם וְכוּ' והיה אם בין הכות ה'שע". "ושפטום" שנים ואין בית דין שקול מוסיפין אחד הרי שלשה.

"והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע והיה אם בן הכות" רמז למלקות בעדים זוממים "והצדיקו" שנים "והרשיעו" שנים, הרי כאן שבעה? עונה הגמרא, שממה שכתוב "והצדיקו" "והרשיעו" לומדים את

¹⁵³ משום שניהם, שבאו להרוג אותו ואותה. רש"י.

¹⁵⁴ שבאו להפסידה כתובתה מן האירוסין, ומשלמים טובת הנאה כתובה ככל זוממי כתובה, ורבא אינו חולק על רב יוסף שאמר לעיל שעדי הבעל נהרגים ואין משלמים ממון. ששם כיון שנישאת תשלומי הכתובה הם שלה, וכיון שנהרגים עליה לא משלמים לה ממון. אבל כשלא ניסת, הם לאב, שכל שבח נעוריה לאביה, והוא ממון לאב, ונפשות הם נהרגים משום הבועל והנערה. רש"י.

¹⁵⁵ ומה שא' בתמורה רובע או נרבע על פי הבעלים אסור לגבוה ומותר להדיוט, ואינו נסקל הוא כשהבעלים לא העידו מי הוא הרובע או העידו ולא היה עמהם עד שני אבל כאן שאדם נהרג על פי בעל השור, לא או' פלגין דיבורא משום ממון. רש"י.

מה שאמר עולא מנין רמז לעדים זוממין מן התורה. ושואלת הגמרא הרי כתוב בתורה במפורש: **וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לְעִשּׂוֹת לְאָחִיו**!¹⁵⁶ אלא מנין הרמז שעדים זוממים לוקים, כשלא מתקיים בהם **וְעִשִּׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם**?¹⁵⁷ מהכתוב **וְהִצְדִּיקוּ אֶת הַצִּדִּיק וְהִרְשִׁיעוּ אֶת הָרָשָׁע וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע** האם משום שהצדיק את הצדיק והרשיעו את הרשע, הרשע בן הכות?¹⁵⁷ אלא עדים שהרשיעו את הצדיק, ובאו אחרים והצדיקו את הצדיק שמתחילה ועשאוהו רשעים, על ידי שהזימוהו, הרשע לוקה. ושואלת הגמרא שנלמד זאת מהכתוב **לֹא תַעֲנֶה**!¹⁵⁸ ואומרת הגמרא שהלא **לֹא תַעֲנֶה** הוא לאו שאין בו מעשה?¹⁵⁸ וכל לאו שאין בו מעשה אין לוקים עליו?^{159 160}

אביי אמר שר"י לומד "רשע" "רשע" אמר אביי, רבי ישמעאל לומד שמכות בעשרים מחייבי מיתות שמכות בכ"ג ושלשה בגזירה שוה "רשע" "רשע" מחייבי מיתות. רבא אמר, מלקות במקום מיתה עומדת.¹⁶¹ כיון שאדם עבר על אזהרת בוראו הוא ראוי למות. והמלקות היא מיתה כאחת ממיתות בית דין.¹⁶² ורב אחא בנו של רבא אמר לרב אשי אם עונש המלקות הוא מיתה למה צריך 'אומדנא', שאומדים אותו אם אינו יכול לקבל ארבעים מלקים אותו לפי מה שיכול לקבל. ילקו אותו ואם מת ימות. ואמר לו רב אשי שהכתוב אומר: **וְנִקְלָה אָחִיךָ לְעִינֶיךָ**, כשמלקים יש להלקות את החי ולא את המת, וכיון שמת בחצי המלקות כשמכה את השאר אינו על החי. שאלו רב אחא ממה ששנינו בברייתא, מי שאמדהו לקבל עשרים, וראו שאם יכוהו עשרים ואחת ימות בה, אין מכין אותו אלא מכות הראויות להשתלש,

156 רמז לעדים זוממין שלוקים כשאין הומה יכולה להתקיים בהם, מנין לנו שאם העידו באיש פלוני שהוא בן גרושה ונמצאו זוממים אין אומרים יעשה זה בן גרושה תחתיו, אלא סופג את הארבעים. רש"י.
157 למה הווכחה כאן צדקת צדיק וכי משום צדקת הצדיק הרשע מתחייב מלקות אלא ודאי ש'והיה אם בן הכות הרשע' נאמר על העדים. עדים שהרשיעו צדיק והזימו, ועדים אחרונים הצדיקו את הצדיק והרי אלו העדים הראשונים נעשו רשעים וילקו, ואם אינו ענין לעדות ממון שאין לוקין ומשלמין תנהו ענין לבן גרושה וכיוצא בו. רש"י.

158 וה"ה שהיה אפי' לומר משום שהוא לאו שניתן לאזהרת מיתת ב"ד ואפי' "והיה אם בן הכות הרשע" מגלה שלוקה, ובלבד שלא יוכל לבא לידי חיוב מיתה. אבל אם אפשר לו לבא לידי חיוב מיתה לא לוקה. ואם תאמר שכאן משמע שלוקים על הלאו של לא תענה משום הכתוב **וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת** ובמכות במעידים אנו באיש פלוני שחייב מלקות מ' ונמצאו זוממין א' חכמים שאין לוקין אלא מ'. לא תענה לרבנן מיבעי ליה לאזהרת עדים זוממין. וי"ל שם ודאי כיון שלקו מ' מכאשר זמם ואי אפשר להלקותם בלא אזהרה שלא ענש הכתוב אא"כ הוזהיר מלא תענה. ונמצא שמה שלוקה מכאשר זמם הוא משום האזהרה של לא תענה ולכן אי אפשר להלקותו פ' על לאו אחד. אבל בבן גרושה או בן חלוצה הוא לוקה משום לא תענה וכן לגבי מאתים וזו אם לא כדי רשעתו היה לקי מלא תענה שממון לא צריך אזהרה. תוס'.

159 לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו מאם לא תשמור לעשות וגו' והפלא ה' את מכותך וגו'. רש"י.
160 התירוקמהו אפילו רבי יהודה שסובר בכל מקום שלוקים על לאו שאין בו מעשה שהרי רבי יהודה לומד שלוקים עליו מעדים זוממים. וללא הכתוב **וְהָיָה אִם בֶּן הַכּוֹת הָרָשָׁע** שגילה שלוקים בעדים זוממים היינו אוו' שבכ"מ אין לוקים על לאו שאין בו מעשה. תוס'.

161 משמע שאינו סובר את הגז"ש של רשע רשע ולקמן בדף ל"ג מפורש. תוס'

162 רש"י, והתוס' כ' שי"מ מלקות תחת מיתה עומדת משום שבני נח אזהרתו זו היא מיתתו וניתן לישראל מלקות על אזהרתו תחת המיתה בבני נח, ועוד י"ל משום שלפעמים מתים ע"י מלקות. וקשה לשני הפירושים הללו מה הקשו הכי אומדנא למה לי, ופי' הקונטרס עיקר. תוס'.

שמונה עשרה. מדוע לא יכוהו עשרים ואחת ואם ימות ימות, שהרי המכה היא על גבו של החי? אמר לו רב אשי שהכתוב: "וְנִקְלָה אֶחָיִךְ לְעֵינֶיךָ" אומר שאחיק יהיה קיים אחרי שלקה.

עיבור החודש בשלשה אביי אמר
שיש לשנות קידוש החודש בג'
הגמרא שואלת, מדוע במשנה לא שנינו שצריך
שלשה לחשב אם יעברו את החודש או לא יעברו
אותו¹⁶³. ולא שנינו קידוש החודש, שצריך שלשה לקבל עדות החדש מפי העדים,
ולומר מקודש החדש. אלא שנינו עיבור החודש בשלשה, שצריך שלשה לומר
מעובר החדש. ושואלת הגמרא אמירה זו למה?, לא יקדשו את החודש ביום ל'
וממילא יהיה החודש הקודם מעובר!. אמר אביי שיש לשנות במשנה קידוש החדש
בשלשה¹⁶⁴. וכן שנינו בברייתא, קידוש החדש ועיבור השנה בשלשה, דברי רבי
מאיר. שאל רבא, והרי שנינו במשנה עיבור? אלא אמר רבא שיש לשנות, קידוש
ביום עיבור בשלשה, אחר עיבור אין קידוש. והמשנה היא כרבי אלעזר ברבי
צדוק שאומר בברייתא, אם לא נראה בזמנו¹⁶⁵ אין מקדשין אותו שכבר קידשוהו
בשמים¹⁶⁶.

רב נחמן אמר, בקידוש החודש ביום השלשים¹⁶⁷ לחודש שעבר¹⁶⁸, צריך שלשה
לקדש את החודש הבא. אם עשו את החודש שעבר מלא, וקבעו ראש חודש
ביום שלשים ואחד, אין אומרים בו מקודש מקודש. והמשנה היא כפלימו שאומר
בברייתא, בזמנו אין מקדשין אותו, אין צריכים לעשות חיזוק לדבר שהרי בא
בזמנו, שלא בזמנו מקדשין אותו.

רב אשי א' חישוב ובין בזמנו בין
שלא בז' אין מקדשים כר' אליעזר
רב אשי אמר, שיש לומר ששנינו במשנה חישוב,
ומהו עיבור?, חישוב של עיבור, לחשב אם יעברו
את החודש, אבל התנא סובר שלא צריכים לקדש לא כשהחודש מלא ולא כשהוא
חסר. והתנא שנה עיבור חודש אגב שהוא רוצה לשנות עיבור שנה¹⁶⁹ ¹⁷⁰. חישוב

¹⁶³ שקידוש החודש תלוי בחשבון, ואף על פי שהיה צריך לעברו כגון משום ירקא ומשום מתאי צריכים חשבון.
כמה ששנינו במסכת ערכין אין פוחתין מארבעה חדשים המעוברין בשנה, ולא נראה לעבר יותר על שמנה, אבל
לא עושים תשעה מעוברים שא"כ מולד הירח יקדים בשלשה ימים ויראה כשקר. ולכן צריך את לחשב תולדות
הלבנה ואם תקדים שלשה ימים או שנים לקביעות החדש לא מעברים. רש"י.
¹⁶⁴ על כל חדשי השנה. רש"י.

¹⁶⁵ ביום שלשים תולדתו הוא ביום שלשים שאין חדש לבנה פחות מעשרים ותשעה יום ומחצה ושבע מאות
תשעים ושלשה חלקים. רש"י.

¹⁶⁶ י"מ שב"ד של מעלה מקדשים אותו לעולם בשעת המולד. ואין נראה שא"כ הגם בזמנו כבר קדשו בשמים
אלא נראה כפירוש הקונטרס בר"ה שביום שלשים ב"ד של מעלה ממתינים לב"ד של מטה שמא יעברו. אבל יום
שלשים ואחד שאי אפשר שלא קדשו היום מקדשים אותו בשמים מן השחר. תוס'.

¹⁶⁷ שממנו נעשה החדש מעובר כשרוצין לעברו. רש"י.

¹⁶⁸ כשהחדש שעבר חסר צריך שלשה לקדש את ראש חדש הבא ביום ל' לחדש שעבר. רש"י.

¹⁶⁹ שבעיבור שנה צריכים אמירה שיקדשו את אדר השני לשם אדר, שאם ישתקן יקבע ממילא לשם ניסן ולכן
גם בקביעת ראש חדש שנה עיבור החדש, שקוראים גם לחישוב עיבור. ובא להשמיע שצריכים חישוב אבל
לא צריכים קידוש לא לחדש מלא ולא לחסר כר' אליעזר. רש"י.

¹⁷⁰ תוס' כתב שמה שרש"י לא דייק במה שכתב שיקדשו אדר השני לשם אדר שאין להזכיר לפי התנא הוזה לשון

חודש אבל לא קידוש חודש והמשנה היא כרבי אליעזר ברבי שמעון שאומר
בברייתא שלומדים מהכתוב: "וְקִדְּשֶׁתֶּם אֶת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה" שנים אתה
מקדש, שנים אתה מקדש, שבית דין מקדשים שנה של כל יובל לשם יובל ואין
אתה מקדש חדשים. שבין בזמנו, יום שלשים, בין שלא בזמנו אין מקדשים את
החודש¹⁷¹.

שנינו בברייתא, כיצד אמר רבן שמעון בן גמליאל שבעיבור השנה מתחילים בג',
ובה' נושאים ונותנים, וגומרים בז'? אחד אומר, שצריך לשבת ולעיין אם צריך
לעבר שנה זו מפני האביב או התקופה או פירות האילנות, ושנים אומרים שלא,
היחיד בטל ואין צריכים להושיב על כך בית דין, ולא ישבו חמשה לעיין בדבר.
ואם שנים אומרים לישב ואחד אומר שלא לישב, מוסיפים שנים, ונושאים ונותנים
אם צריכים לעבר את השנה או לא. אם שנים אומרים צריכה לעבר ושלושה אומרים
אינה צריכה, בטלו השנים במיעוט. ואם שלושה אומרים צריכה ושנים אומרים
אינה צריכה, הולכים אחר הרוב, ומוסיפים עוד שנים להשלמת המנין של שבעה
ומעברים את השנה.

ג' ה' וז' כנגד ברכת כהנים ג' שומרי הסף ונחלקו רבי יצחק בר נחמני ואחד שעמו, רבי
ה' רואי פני המלך וז' רואי פני המלך שמעון בן פזי. ויש אומרים רבי שמעון בן פזי

ואחד שעמו, רבי יצחק בר נחמני. אחד אמר כנגד ברכת כהנים, שבפסוק ראשון
יש ג' תיבות, בשני ה', ובשלישי ז' תיבות. ואחד אמר כנגד מה שמצאנו בגלות
נבזוראדן שלשה שומרי הסף למלך צדקיהו, חמשה ממונים מרואי פני המלך,
ושבעה שרים רואי פני המלך אחשורוש^{172 173}. וכן שנה רב יוסף ששלשה, וחמשה,
ושבעה הם שלשה כנגד שומרי הסף, חמשה מרואי פני המלך, שבעה רואי פני
המלך. ואב"י שאל את רב יוסף מדוע מר לא פירש לנו זאת עד עכשיו? ואמר להם
לא ידעתי שאתם אינכם יודעים זאת, האם שאלתם אותי דבר ולא אמרתי לכם!?

קידוש שא"צ קידוש לא מלא ולא חסר ואין אומר בו מקודש מקודש, והיה לו לומר שקובעים אותו לשם אדר.
ואין נראה מה שמשמע מפ"י שביום ל' קובעים אותו לשם אדר שני. שהרי א' לקמן אין מעברין את השנה ביום
שלשים של אדר הואיל וראוי לקובעו ניסן. אלא צ"ל שאמירה של עיבור היא בשעה שהשבעה קובעים שהשנה
תהיה מעוברת קודם שלשים של אדר. ובשעה שבאו עדים שראו את החדש אפילו אם יקבעו אותו סתם ממילא
הוא אדר השני. תוס'.

171 תוס' שואלים שקשה מר"מ על ר"מ שבמשנה שנינו עיבור החדש בשלשה ועיבור השנה בג' דברי ר"מ. ולעיל
בברייתא שנינו קידוש החדש ועיבור השנה בג' דברי ר"מ. תוס'.

172 רש"י פירש רואי פני הלך אחשורוש. ור"ת מפרש שהם שרי ישראל שנבזוראדן הגלה ג' שומרי הסף וה' רואי
פני המלך ובסוף ירמיה כתוב ושבעה אנשים מרואי פני המלך, וכן מוכח בירושלמי, שמונה אותן אצל סנהדרין
גדולה. תוס'.

173 כעין המלכות שבארץ ועיבור שנה הוא מטכסיסי מלכות שמ"ש ליישב סדר השנים על מכונן. רש"י.